

דינים ומנהגים – מתוך המקורות

"בלילה הראשון, קודם שהדליק מברך שלוש ברכות: ברוך אתה ה' אלוהינו ומלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה, שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה – ומדליק. בשאר הלילות – מברך שתי ברכות הראשונות בלבד, אבל אינו מברך שהחיינו.

מדליקים בכל לילה נר אחד נוסף על נרות חנוכה והוא הנקרא "שמש". כלומר, נר זה מותר להשתמש בו, לראות לאורו, להדליק ממנו לאחרים וכיוצא באלה. ואילו נרות חנוכה אסור להשתמש באורם כל זמן שהם דולקים למצווה. לפיכך, מדליקים את ה"שמש", כדי שלא יבוא ליהנות מן המצווה אלא ממנו בלבד. וקובעים מקום מיוחד לנר השמש, ולא יעמוד בשורה אחת עם שאר הנרות, כדי להבדיל בינו לבין שאר נרות חנוכה – שיהא הַכֵּר שֶׁנֶר זֶה אֵינוֹ מִן הַמְצוּוֹה. וראוי להקפיד שיהא גם אור אחר בבית, חוץ מהנר הנוסף.

נוהגים שאין מדליקים מנר לנר. כלומר, אין משתמשים בנר חנוכה, אפילו להדליק ממנו נר אחר באותה מנורה. אלא, מדליקים את כולם בנר ה"שמש" או בנר אחר.

אחר שהדליק הנר הראשון, בעוד שמדליק שאר הנרות, אומרים "הנרות הללו". גמרו להדליק, שרים פזמוני חנוכה, איש איש כמנהגו.

זמן הדלקת הנרות הוא מיד בצאת הכוכבים, ואפשר כל הלילה. באשר להדלקה, כל זמן שבני הבית נעורים.

הנרות צריכים שיהיו דולקים חצי שעה. לפיכך צריך בשעת ההדלקה ליתן שמן שיספיק כדי חצי שעה. ניתן שמן יותר מן השיעור – מותר לכבות את הנרות אחר חצי שעה, כדי שישאר להדלקה של מחר, או ליהנות ממנו הנאה אחרת".

(עפ"י "ספר התודעה").



"הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים ועל הנפלאות, ועל התשואות, ועל המלחמות, שעשית לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה, על ידי כוהניך הקדושים. וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד, כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על ניסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך"

(מן התפילה לחנוכה)

"בבית השני, כשמלכי יוון גזרו גזרות על ישראל, וביטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ונכנסו להיכל, ופרצו בו פרצות, וטימאו הטהרות, וצר להם לישראל מאוד מפניהם, ולחצום לחץ גדול – עד שריחם אלוהי אבותינו והושיעם מידם והצילם. וגברו בני חשמונאי, הכוהנים הגדולים, והרגום והושיעו ישראל מידם. והעמידו מלך מן הכוהנים וחזרה המלכות לישראל..."

וכשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום – בכ"ה בחודש כסלו היה, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה ח' ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהא שמונת ימים שתחילתם כ"ה בכסלו, ימי שמחה והלל, ומדליקים בהם הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס.

וימים אלו הם הנקראים חנוכה, שביום כ"ה בכסלו נחו מאויביהם."

(רמב"ם, הלכות חנוכה)

"בימי מתתיהו בן-יוחנן כוהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם, מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך. ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה. ואחר-כך באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטיהרו את מקדשך, וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל שמך הגדול."

(מן התפילה לחנוכה)

1. פורקן – הצלה, גאולה, ישועה.
2. דביר – המקום הקדוש ביותר בבית המקדש.



מתוך ספר החשמונאים

"ויכתוב המלך אל כל-מלכותו לעזוב כל-עם חוקותיו להיות כולם לעם אחד. ויקבלו כל-העמים את דבר המלך. וגם רבים מישראל רצו בדתו ויזבחו לאלילים ויחללו את השבת. וישלח המלך ספרים ביד שליחיו לירושלים ולערי יהודה ללכת אחרי חוקים נכרים, לחלל שבתות וחגים, לטמא מקדש וקדשים, להניח את-בניהם בלתי נמולים, לשכוח את התורה ולהחליף כל-החוקים – ואשר לא יעשה כדבר-המלך יומת.

ובחמישה-עשר יום לכסלו, בחמש וארבעים ומאה שנה, בנו שיקוף משומם על המזבח, ובערי יהודה מסביב בנו במות. ובפתחי הבתים וברחובות זבחו. וספרי התורה אשר מצאו שרפו באש. וכל אשר ימצא בידיו ספר ברית וכל אשר יחפוץ בתורה, ציווה המלך להמיתו". (מתוך פרק א')

"ויבואו אנשי המלך למודיעין העיר לזבח. ורבים מישראל באו אליהם ומתתיהו ובניו נאספו. ויענו אנשי המלך וידברו אל מתתיהו לאמר :

ראש נכבד וגדול אתה בעיר הזאת ונתמך בבנים ובאחים. עתה, קרב ראשון ועשה מצוות המלך, כאשר עשו כל-העמים ואנשי יהודה והנשארים בירושלים והיית אתה ובניך מאוהבי-המלך, ואתה ובניך תיכבדו בכסף ובזהב ובמתנות רבות. ויען מתתיהו ויאמר בקול גדול: אם כל העמים אשר בבית מלכות המלך שומעים לו ויסורו כל איש מעבודת-אבותיו ויבחרו בדבר המלך – אני ובני ואחי נלך בברית אבותינו! חלילה לנו לעזוב תורה ומצוות!



(מתוך פרק ב')

ויקרבו ימי מתתיהו למות ויאמר לבניו :
עתה בנים קנאו לתורה...
זכרו מעשה אבות...
ונחלתם כבוד ושם עולם..."

ויקם תחתיו יהודה בנו הנקרא מכבי ויעזרו לו כל-אחיו וכל אשר דבקו באביו ויילחמו מלחמת ישראל...

ויאמר יהודה :

נקל כי יפלו רבים בידי מעטים ואין מעצור לפני שמים להושיע ברבים או במעטים, כי לך ברוב חייל ניצחון המלחמה ומן השמים הגבורה. הם באים אלינו ברוב גאווה וזדון להשמיד אותנו ואת נשינו ואת בנינו ולבוז אותנו. ואנחנו נלחמים על נפשותינו ועל תורתנו. אדוני יגף אותם לפנינו ואתם אל תיראו מפניהם.

(מתוך פרק ג')



"ויקהל כל המחנה ויעלו הר-ציון. ויראו את המקדש שומם והמזבח מחולל והשערים שרופים ובחצרות גדלים וסבוכים כמו ביער או כמו באחד ההרים, והלשכות שוממות. ויקרעו את בגדיהם ויבכו בכי גדול ויעלו אפר על ראשיהם. ויפלו על פניהם ארצה ויתקעו בחצוצרות ויצעקו אל השמים. ויבחר (יהודה) כוהנים תמימים חפצי תורה, ויטהרו את המקדש ויוציאו את אבני השיקוף למקום טמא. וייוועצו על מזבח העולה המחולל מה לעשות לו. ותצלח עליהם מחשבה טובה לנתוף אותו לבלתי היות להם למוקש, כי הגויים טימאוהו, ויתצו את-המזבח ויניחו את האבנים על הר הבית במקום מיוחד עד בוא נביא להורות מה יעשה בהן. ויקחו אבנים שלמות, ככתוב בתורה, ויבנו מזבח חדש כראשון. ויבנו את המקדש ואת פנים הבית ואת החצרות קידשו. ויעשו כלי קודש חדשים ויביאו את המנורה ואת מזבח הקטורת ואת השלחן להיכל. ויקטרו על המזבח ויעלו את הנרות אשר במנורה ויאירו ההיכל. וישימו על השלחן לחם ויורידו את הפרוכת ויכלו את כל המעשים אשר עשו. וישכימו בבוקר בחמישה ועשרים לחודש התשיעי הוא חודש כסלו בשמונה וארבעים ומאה שנה. ויקריבו קורבן על-פי התורה על מזבח העולה החדש אשר עשו. ויעשו את חנוכת המזבח ימים שמונה ויקריבו עולות בשמחה ויקריבו זבח שלמים ותודה. ויפארו את פני ההיכל בעטרות זהב ובמשבצות הכסף ויחנכו את השערים והלשכות ויעשו להם דלתות ותהי שמחה גדולה בעם מאוד ותסר חרפת גויים. ויקים יהודה ואחיו ובכל קהל ישראל להיות. ימי חנוכת המזבח נעשים במועד שנה בשנה ימים שמונה מיום חמישה ועשרים לחודש כסלו בשמחה וגיל".

(מתוך פרק ד')



משימה

קראו את הלקט מתוך ספר החשמונאים ורשמו את סדר האירועים של הסיפור ההיסטורי (אינכם חייבים למלא את כל הסעיפים).

- _____ .1
- _____ .2
- _____ .3
- _____ .4
- _____ .5
- _____ .6
- _____ .7
- _____ .8
- _____ .9
- _____ .10
- _____ .11
- _____ .12



מרד המכבים

1. המורדים נלחמים למען ביטול גזרות הדת

תגובות שונות על גזרות הדת	המרד מתחיל במודיעין	יהודה המכבי מוביל את המורדים לניצחון	ביטול הגזרות וחניכת המזבח
<ol style="list-style-type: none">1. התייוונות וקבלת הגזרות.2. מוות על קידוש השם.3. בריחה למערות במדבר.4. יציאה למלחמה.	<ol style="list-style-type: none">1. יהודה יוצא למלחמה נגד הסלוקים.2. מצטרפים אליו יהודים רבים. <p>הם פועלים נגד היוונים ונגד המתיוונים.</p>	<ol style="list-style-type: none">1. מטרתו של יהודה המכבי היא לחסום את הדרך לירושלים.2. בארבעת קרבות חשובים יהודה המכבי וצבאותיו ניצחו את היוונים.	<ol style="list-style-type: none">1. ניצחונות יהודה המכבי גרמו ליוונים לשינוי מדיניותם. הם ביטלו את הגזרות.1. יהודה כבש את ירושלים.2. יהודה נכנס לבית המקדש, טיהר אותו, חידש את העבודה בבית המקדש, והדליק את המנורה.

השיטה: קריאת הפסקה והוצאת רציונות ארכלויט.



מרד המכבים



Blank writing lines for the title.

השערות

3. משפחת החשמונאים מנהיגת יהודה

ב. אספת העם מעניקה לשמעון סמכויות שלטון

א. יונתן מתמנה לכהן הגדול

Blank writing lines for the first column of the third section.

Blank writing lines for the second column of the third section.

2. יהודה נלחם למען עצמאות מדינית

ב. מותו של יהודה המכבי

א. הפסד ראשון של יהודה המכבי

Blank writing lines for the first column of the second section.

Blank writing lines for the second column of the second section.

1. המורדים נלחמים למען ביטול גזרות הדת

- א. תגובות שונות על גזרות הדת.
- ב. המרד מתחיל במודעין.
- ג. יהודה המכבי מוביל את המורדים לניצחון.
- ד. ביטול הגזרות וחנוכת המזבח.

Blank writing lines for the first section.



שאלה : ציין והסבר 3 [תגובות לגזרות הדת].

תשובה :

_____	}	פתיח
_____	}	ציין הסבר תגובה 1
_____	}	ציין הסבר תגובה 2
_____	}	ציין הסבר תגובה 3
_____	}	סיכום
_____	}	
_____	}	
_____	}	

כך כותמים קטע הספר

המלצה לפעילות (פעילות בזוגות)

ניתן לתת לתלמידי כיתה ד' – ה' את שלושת הקטעים ללא שם תת-הסוגה.
המשימה : קראו את הקטעים, סווגו אותם לתת-סוגות, רשמו את הסוג (חוויה, דיווח, סיפור) ונמקו את בחירתכם.

